

Таке трепетно-цнотливе зізнання викликає легесенький сум і струмочок мрій, що поволі пливуть туди, далеко-далеко за обрій... Можливо там, мрія обніметься з мрією і отримає спокій. А, можливо, повернеться назад не сама, приведе з собою іншу закохану мрію, грайливо затріпоче зайчиками на стіні і наповнить простір ароматом любові та всеперемагаючого щастя, ще не пізаного і такого жаданого. Вірте, і все буде саме так.

ЛІТЕРАТУРА

1. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. – Т.2 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.
2. Лесин В.М. Короткий словник літературознавчих термінів / В.М. Лесин, О.С. Пулинець – К. : Державне учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа», 1961. – 370 с.
3. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. – Т.1 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 608 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К. : Дніпро, 2009. – 1332 с.
5. Гончар О.Т. Циклон. Тронка. Собор: Романи / Гончар О.Т. – К. : Радянська школа, 1990. – 592 с.
6. Геньба Л. Г. Обвітрені сувої половчанки. Лірика / Геньба Л.Г. – Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. – 244 с.
7. Геньба Л.Г. Повези мене у Красиве... Поезія / Геньба Л.Г. – Запоріжжя : Поліграф, 2006. – 156 с.

УДК 82.09-055.2(477)

СТАНОВЛЕННЯ ФЕМІНІСТИЧНОЇ КРИТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТОГЛЯДНА ЕВОЛЮЦІЯ Н. ЗБОРОВСЬКОЇ

Томченко М.А., аспірант

Запорізький національний університет

У статті здійснено спробу окреслення феміністичних досліджень 1990-х рр. та участі Н.Зборовської в літературознавчому процесі. Зауважується, що після осмислення феміністичної концепції письменниці і літературознавець здійснює рецепцію психоаналітичної концепції в науці.

Ключові слова: літературний фемінізм, гендерні студії, постмодернізм, психоаналіз, есеїстика.

Томченко М.А. СТАНОВЛЕНИЕ ФЕМИНИСТИЧЕСКОЙ КРИТИКИ В УКРАИНЕ И ЭВОЛЮЦИЯ МОРОВОЗРЕНИЯ Н.ЗБОРОВСКОЙ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье предпринята попытка определения феминистических исследований 1990-х годов и участия Н.Зборовской в литературоведческом процессе. Отмечается, что после осмысления феминистической концепции писательница и литературовед осуществляет восприятие психоаналитической концепции в науке.

Ключевые слова: литературный феминизм, гендерные исследования, постмодернизм, психоанализ, эссеистика.

Tomchenko M. A. THE FORMATION OF FEMINISM CRITIC IN UKRAINE AND WORLD VIEW 'EVOLUTION OF N.ZBOROVSKOI / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The article underlines main feministic researches of 1990th and the role of N. Zborovskoi in the literature study process. The attention is being paid, that after comprehension of feministic conception the writer and literary critic carries out the reception of psychoanalytic conception in science.

Key words: literary feminism, gender studio, post-modernism, psychoanalysis, aesthetics.

Постать критика як творча особистість 1990-х корелюється такими чинниками, як поява нового читача, художньо-естетична ревізія, котру здійснює митець, пошук шляхів розвитку літератури. В умовах осмислення європейського досвіду літературознавства набуває поширення феміністична критика, яка пропонує рецепцію літературного тексту з позиції статі й пропонує перспективи освоєння культурного простору із залученням жіночого голосу. У 1990-х роках такі дослідження здійснювали В. Агеева, Т. Гундорова, О. Забужко, Н. Зборовська, С. Павличко та ін. Методологія феміністичних досліджень виявила свою перспективність у студіях з українського модернізму, проте сучасна постмодерна ситуація також активно піддається феміністичному осмисленню.

Н. Зборовська-критик проходить свій шлях пошуку істини. Авторка помітно еволюціонує від активної участі у феміністичних студіях, обіймаючи посаду директора Центру гендерних досліджень Інституту літератури НАН України (1990-ті), до заглиблення в методологію психоаналізу, інтуїтивне пізнання,

метафізичний пошук (2000-ні). Постала потреба систематизувати її літературно-критичний доробок і дослідити індивідуальний стиль письменниці. Саме це зумовлює актуальність роботи.

Метою роботи є огляд гендерної проблематики в українському літературознавстві 1990-х рр. та світоглядні й професійні пошуки Н. Зборовської цього періоду.

Для літературної доби 1990-х рр. характерна рецепція свободи як нового творчого дискурсу. Це час, коли було знято межі дозволеного/недозволеного в літературі. Осмислення цієї ситуації вимагало нових літературно-критичних координат. Відбувається активне залучення західноєвропейського літературознавчого досвіду, що стає доступним широкому колу зацікавлених із виходом “Антології світової літературно-критичної думки ХХ ст.”, здійсненої видавництвом “Літопис” 1996 року. У цьому виданні були опубліковані праці Ю. Крістєвої та Е. Шовалтер, представниць французького фемінізму. Однією з актуальних тем у літературознавстві стає феміністична та гендерна проблематика. Як зазначає В. Агеєва, “у нашому літературознавстві цей дискурс означили насамперед дослідники модернізму. У тому методологічному вакуумі, що утворився наприкінці вісімдесятих років, після краху соціалістичної, “марксистсько-ленінської” методології, в українській гуманітаристиці чи не найактивніше розвивалися феміністичні та гендерні інтерпретаційні підходи. (На жаль, ні постколоніальний, ні, наприклад, рецептивний аналіз так активно не застосовувався.) Уже в 1991 р. заявив про себе феміністичний семінар в Інституті літератури Академії наук України і з’явилися перші публікації” [1, с. 272]. Ініціатором семінару була С. Павличко, яка опублікувала у 1991 р. в журналі “Слово і час” статтю “Чи потрібна українському літературознавству феміністична школа?”, де було окреслено перспективи феміністичного напрямку. Дослідниця висвітлила розвиток фемінізму у ХХ ст. на Заході, пояснила певні поняття феміністичної літературознавчої методології.

Статті “Фемінізм як можливий підхід до аналізу української культури” та “Посттоталітарна культура як носій зневаги до жінок” присвячені розгляду феміністичної традиції в українській літературі, зокрема, осмисленню українських культурних міфів. Наприклад, аналізуючи ставлення обох статей одне до одного, дослідниця вказує: “...більшість чоловіків не тільки ніколи не стають справді батьками, а самі на побутовому рівні грають роль дітей, інфантилізуються, жінки ж сприяють їм у цьому всіма силами, перетворюючи їх на дегенератів, нездатних доглянути себе, а відповідно підконтрольних на цьому рівні. Всі ці такі знайомі явища свідчать про психологічне нездоров’я суспільства і тяжкий комплекс неповноцінності, властивий обом статям, з якого суспільство складається” [5, с. 63]. Кроком до оздоровлення суспільства є визнання проблем і моделювання конструктивних гендерних стосунків у суспільстві. Розробки С. Павличко розкривають питання політичного феномену фемінізму, долі жінок-феміністок з українського літературного середовища, теорії фемінізму та його історичного розвитку. Її образ жінки-феміністки, що є вільною інтелектуалкою, мисткинею, став основним в українському фемінізмі.

Літературний фемінізм – це особливий критичний дискурс, спрямований на підриг патріархальної культурної системи. Гендерні дослідження передбачають студії над різноманітними аспектами чоловічої та жіночої відмінності: над особливостями мислення, поведінки, психології, мови, творчості. Практично – це пошуки нових підходів у відображенні чоловічого та жіночого культурного досвіду, у розумінні проблеми взаємодії характеру і статі, мови і статі тощо. Методологія гендерних досліджень виходить із принципу симетричного моделювання чоловічого та жіночого досвіду в культурі. Мета феміністичної критики – емансипаційна спрямованість на звільнення від панівного традиційно-патріархального погляду. Аналіз має виявити суперечності між традиційно-патріархальним і феміністичним опануванням літератури, скомпрометувати різні стереотипи традиційної культури як культури ідеологічно спрямованої. Прибічники феміністичної критики (французька критика 70-х) – Юлія Крістєва, Люс Ірігарей, Сара Кофман. Українська феміністична критика представлена іменами С. Павличко, О. Забужко, Н. Зборовської. М. Наєнка, роблячи огляд досліджень з літературознавства 90-х рр., піддає критиці феміністичні дослідження [4]. Існування феміністичної критики взагалі заперечується автором, який схиляється до думки про фемінізм як соціальний рух, а літературна критика в душі феміністичної методології трактується як цілковитий плагіат теоретичної бази. Ці висновки автор робить на основі праць С. Павличко, які ми вже згадували. Автор аналізує есеїстику О. Забужко (“Хроніки від Фортінбраса”), праці Н. Зборовської (“Феміністичні роздуми”), В. Агеєвої (“Поетеса на зламі століть”), Т. Гундорової (“Проявлення слова”), С. Павличко (“Дискурс модернізму в українській літературі”).

Книжки О. Забужко та Н. Зборовської М. Наєнко пропонує трактувати як культурологічну есеїстику чи публіцистичну критику, яка, за його словами, “ні до чого нікого не зобов’язує” [4, с. 340]. Літературознавець вважає, що прикметною рисою творчого стилю письменниць є епатажні судження. На нашу думку, ці судження є спробою осмислення нових реалій у суспільстві і в літературі.

Збірку есеїв “Хроніки від Фортінбраса” сама авторка розглядає умовно як цілісний текст-мозаїку. З цією метою вона пропонує “Слово до читача”, яке, крім звернення до читача (створення фіктивної ситуації

спілкування, а у авторки – взаємодія, бо її читач бачиться співавтором), визначає художню нарративну стратегію есеїв О. Забужко. Розглядаючи питання автора, звертає увагу О. Забужко і на гендерну проблему травми колоніальної історії, пов'язану зі статтю, в есе “Жінка-автор у колоніальній культурі, або знадоба до української гендерної міфології”.

Літературний нарратив твору покликаний виявити жіночий суб'єкт, конструювання жіночої картини світу. Скажімо, вказуючи на недолугість створеного патріархальною традицією міфу “трьох Лесі” (Леся Українка, О. Теліга, Л. Костенко) – “Української Поетеси – Діви-Войовниці”, авторка підкреслює викривленість жіночої картини світу у двох аспектах: по-перше, прагнення жінок авторок відповідати канонам “чоловічого” уявлення про творчість – “щоб подобатися Лесі”, отже, належалося слугувати “живим докором” сучасникам-мужчинам – за “брак мужності” в боротьбі за національне визволення” [3, с. 179]; по-друге, автори-чоловіки (критики) продукували нав'язаний образ (починаючи з Франкового “одинокого чоловіка”). О. Забужко наводить приклад спроби Д. Донцова підвести творчість О. Теліги під канони “міфу Лесі”, що виявляється в підкресленні паралелей – емоційно-експресивних, типу “пророків, які з дому неволі вказують народів великі шляхи визволення, чекає каміння і хрест” [2, с. 613] (алюзія до творів Лесі Українки та О. Теліги), і прямих вказівок: “подібно як і Леся Українка” [7, с. 616]. На її думку, сама О. Теліга зробила ряд кроків до жіночої емансипації, проте обмежилась аналізом бачення української жінки в художніх творах авторів-чоловіків (стаття “Якими нас прагнете?”) і не змогла “поставити під сумнів примусовий модус такої залежності” [3, с. 179]. Хоча, на нашу думку, О. Теліга, порушуючи питання ролі жінки в суспільстві, мала на меті власне постановку проблеми. Відсутність жінки-особистості в національному русі була вагомим прорахунком у національній ідеї. Про це зауважувала О. Теліга в статті “Якими нас прагнете?”, підкреслюючи, що в літературі чоловіками-поетами, національно свідомими, не створено позитивного образу жінки-українки (Є. Маланюк, Л. Мосендз).

Соціокультурні моделі чоловічого і жіночого в українській літературі мають, як вказує О. Забужко, ряд характерних домінант:

– архетип сержанта у творах Т. Шевченка (“землячок з циновими гудзиками”), Т. Зіньківського (“ундерцер” Сидор Макарович Притика), Григора Тютюнника (“відпускник” з твору “Син приїхав”), який ґрунтується на бажанні підпорядковуватись “сторонньому чоловічому первневі” [3, с. 165]. Він сполучається зі “страхом жінки”-“відьми”, “потопельниці” тощо у творчості М. Гоголя.

– архетип байстрюка у творах Григора Тютюнника;

– культ Роксолани, що будується “на султановій любові до “нашої Насті з Рогатина”, тимчасом як власне політична кар'єра Анастасії Лісовської (...) зостається мовби “за кадром” [3, с. 168] (романи П. Загребельного).

Суспільно-політичний контекст української гендерної проблеми увиразнює літературну ситуацію. Отже, порушена авторкою проблема культурного стереотипу жінки (у літературі зокрема) і породжених ним чоловічих образів накладає відбиток на самоусвідомлення жінки-автора.

Високо оцінюючи драматургію Лесі Українки, О. Забужко з прикрістю констатує, що письменниця стає жертвою “гендерної чистки”. Леся Українка, як зазначає авторка есею, змогла в своїй творчості обернути патріархальні античний та християнський міфи на “повноформатно-жіночий” [3, с. 175]. У своїх образах драматург обертає маргінальну проблему на центральну. Саме кардинальна зміна естетичних позицій, фемінізація суто патріархальної теми є спробою правки викривленої картини світу. О. Забужко свідомо підкреслює саме цю письменницьку стратегію, тому згадує побіжно О. Кобилянську, яка творила фемінний образ сучасниці.

Есе “Жінка-автор...” має на меті скоригувати суспільну думку стосовно бачення жіночої творчості в контексті сучасного літературного процесу, запобігти подальшому продукуванню деформованих картин світу, сприяти протистоянню стереотипам офіційного (патріархального) світогляду, табуваності тоталітарного типу.

У монографії В. Агеєвої “Поетеса на зламі століть”, яку М. Наєнко окреслює як створену “загалом професійно і натхненно” [1, с. 341], дослідник бачить недоліком спробу авторки втиснути творчість Лесі Українки в рамки фемінізму. У зауваженні “Леся Українка, як відомо, висловлювалась про фемінізм спокійно і навіть скептично: надто вузькою є ця тенденція, щоб умістити в ній усе багатство творчості як феномена” [1, с. 341], криється науковий недогляд, адже дійсно під впливом М. Драгоманова Леся Українка, котра виросла в умовах свободи жінки як особистості, яку демонструвала в її родині мати Олена Пчілка, не розуміла проблем жінки-інтелігентки, про які говорила в публіцистичному західноукраїнському дискурсі Н. Кобринська. Проте згодом під час спілкування з О. Кобилянською, а більше, після поїздки до Болгарії, де жінка перебувала також в обмеженому суспільно мораллю становищі, що й на Західній Україні, Леся Українка змінила свою думку. Вона ніколи не висловлювалась

про бачення цієї проблеми в публіцистиці, проте у своїх творах продемонструвала духовну свободу жінки, її велич і силу.

Окремої уваги заслуговує монографія С. Павличко “Дискурс модернізму в українській літературі“, про яку цілком протилежно відгукуються В. Агеєва та М. Наєнко. М. Наєнко критикує авторку, починаючи із теоретичного обґрунтування поняття дискурсія до трактовок творчості українських письменників. В. Агеєва звертає увагу на власне гендерні ролі та їх руйнування в період модернізму. С. Павличко в монографії пропонує перегляд відомих ідей та міфів, що склались в літературознавстві. Авторка розвінчує міфи. Наприклад, міф про те, що українська література – патріархальна родина, у якій старші письменники є безумовними авторитетами для молодшого покоління, не спрацював. Це зумовило появу модернізму як альтернативи народницької літератури. С. Павличко однією з перших звертає увагу на принципи творення жіночих образів у творчості О. Кобилянської та Г. Квітки-Основ'яненка. Модернізм в українській літературі починався з його критичної рецепції, саме це питання дослідниця висвітлює в монографії.

Як бачимо, дійсно феміністична методологія стала перспективною під час досліджень українського модернізму, який через соцреалістичний підхід до літератури на довгий час був заперечуваний в українському літературознавстві, проте література 1990-х також потребувала критичної обсервації, і цей підхід було застосовано в критичних розвідках Н. Зборовської та в романі-літературознавчих плітках, як його означає сама авторка. Загалом, за свідченням В. Агеєвої, “торкнувшись усіх цих нестраних і обурливих, з погляду цнотливих українських реципієнтів, питань, гендерна критика (зрозуміло не лише вона, наприкінці 90-х з'явилися вже і цікаві спроби залучення інших методологій, зокрема психоаналізу, герменевтики) суттєво розширила межі інтелектуального, філософського пошуку, принаймні частково ввела українське письменство в дискурсивне поле європейської рецепції” [1, с. 276]. Надалі досвід, здобутий Н. Зборовською в царині феміністичної критики і гендерних досліджень, приводить її до психоаналізу, який стає основою її наукових розвідок, наслідком котрих є поява есеїв “Моя Леся Українка” (2002) та посібник “Психоаналіз і літературознавство” (2003).

Свій відхід від феміністичної критики і відмову від роботи в Центрі гендерних досліджень Н. Зборовська пояснює в інтерв'ю в газеті “Дзеркало тижня” від 4 березня 2006 р. На запитання чи є вона феміністкою, письменниця цілком щиро говорить, що не вважає себе феміністкою, що фемінізм є світоглядом соціально активної жінки, визнаючи, що вона була такою певний час, проте для себе зрозуміла, що є “метафізичною” жінкою. І в цей період пошуку Н. Зборовська очолила Центр: “Я тоді повернулася з Казахстану, де писала дисертацію, і просто приєдналася до цих студій, які на той час уже розгорталися. Створення центру було ідеєю Віри Агеєвої. А Соломія Павличко запропонувала, щоб директором була я. Потім Соломія рекомендувала мене на передачу Миколи Вересня “Табу” представляти фемінізм. Взагалі, було цікаво у цьому аспекті працювати, адже гендерні дослідження дуже популярні у світі, психоаналіз також будується на дослідженні чоловічої-жіночої колізії” [6]. Дослідниця визначається із своїми науковими уподобаннями на основі власного життєвого досвіду та з урахуванням своїх езотеричних умінь, про які згадано в інтерв'ю та в есеї “Моя Леся Українка”: “Я ніколи не писала текстів просто заради літератури. Я в літературному процесі опинилася так само випадково. Річ у тім, що я народилася і жила у селі, дуже віддаленому від міста, в езотеричному світі. Пам'ятаю, як бабуся “замовляла” страх. Я з дитинства знала, що фольклор — це безіменна знахарська творчість. Тому як доживу до пенсії, куплю собі хату під Києвом і буду старовинним українським способом замовляти від страху. Народним українським психоаналізом” [6]. Н. Зборовська, позиціонуючи себе як науковця, що не лише мислить аналітичними категоріями, а віддає велику частку своїх текстів інтуїтивному знанню та власним відчуттям, пропонує новий тип літературознавця-критика, як інтуїтивно-езотеричного. Це багато в чому збігається із неоромантичною концепцією межі XIX-XX ст., де постає особистість, що бореться із усталеним поглядом на стан речей, завдяки своєму таланту і вмінню бачити невидиме пересічному індивіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму: Монографія / В. Агеєва – К.: Факт, 2003. – 320 с.
2. Донцов Д. Поетка вогняних меж / Д. Донцов // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст.: У 3-х кн. – Кн. 2. – К.: Рось, 1994. – С. 600-611.
3. Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х / О. Забужко – К.: Факт, 2001. – 340 с.
4. Наєнко М. Дискурс сучасної науки про літературу / М. Наєнко // Слово і час. – 2001. – № 8. – С. 36-41.
5. Павличко С. Фемінізм / С. Павличко. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 322 с.

6. Дубинянська Я. "Ніла Зборовська: "Феміністка – мій штучний імідж" / Я. Дубинянська // Дзеркало тижня. – 2006. – 4 березня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dt.ua/SOCIETY/nila_zborovska_feministka__miy_shtuchniy_imidzh-46072.html
7. Кононенко Є. Щира розмова з психоаналітиком про літературу і не тільки // Україна молода. – 2006. – 20 жовтня / Є. Кононенко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/780/164/28373/>

УДК 821.161.2 Федорів-3.08

СТИЛЬОВЕ БАГАТСТВО Й СВОЄРІДНІСТЬ ТВОРЧОСТІ Р. ФЕДОРІВА

Усманова О.В., к.філол.н., доцент

Запорізький національний університет

Стаття характеризує стильову специфіку малої та середньої прози Р. Федоріва. У ній розглянуто прикметні риси художнього письма автора, звертається увага на традицію й новаторство Р. Федоріва в повістях.

Ключові слова: стиль, жанр, повість, новела, проза.

Усманова Е.В. СТИЛЕВОЕ БОГАТСТВО И СВОЕОБРАЗИЕ ТВОРЧЕСТВА Р. ФЕДОРИВА / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья характеризует стилевую специфику малой и средней прозы Р.Федорива. В ней рассмотрены отличительные черты художественного письма автора, обращается внимание на традицию и новаторство Р. Федорива в повестях.

Ключевые слова: стиль, жанр, повесть, новелла, проза.

Usmanova O.V. STYLISTIC RICHNESS AND ORIGINALITY CREATIVITY R.FEDORIVA / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article describes the stylistic specificity of small and medium prose of R.Fedoriv. It is considered notable features of artistic writing author draws attention to tradition and innovation of R. Fedoriv in the stories.

Key words: style, genre, story, novel, prose.

Талант, образне мислення, знання життя, мови – основні риси письменника, але для справжнього літературного майстра необхідною передумовою, без якої він не може існувати в колі художнього світу, є стиль.

Певна невизначеність панує в наукових тлумаченнях стилю не лише в літературознавстві, а й у лінгвістиці, естетиці, культурології. У мовознавчій науці питання стилю пов'язане з іменем Ш. Баллі, зокрема з його вченням про експресивні засоби мови, що дало поштовх для розвитку лінгвостилістики. Для більшості вітчизняних мовознавців, стиль – це "сфера мовної варіативності, яка співвідноситься з контекстом ситуації та функцією висловлювання" [1, 23]. Мистецтвознавці під ним розуміють те спільне, що об'єднує творчість низки митців, споріднену тематикою, способом творення художнього світу. У літературознавстві поняття стилю означає "систему художніх засобів і прийомів у творчості окремого письменника, групи письменників (течії або напрям), цілої літературної доби" [2, 344]. Відомо, що сукупність виражально-зображальних засобів письменника тоді дає ефект стилю, коли закономірно поєднується в художньо мотивовану систему, зумовлену індивідуальністю митця.

Доведено, що стиль не є явищем сталим, він розвивається, змінюється і вдосконалюється, залежить від панівних у літературі течій, методів, від змін у суспільному житті.

Деякі вчені в поняття стилю літературного твору включають лише мовні засоби. Хоча такий підхід видається нам звуженим. У цьому контексті немало дослідників стверджують, що стиль є усталеною єдністю образної системи і засобів виразності, яка характеризує їхню художню своєрідність.

Носіями стилю, за В. Жирмунським [3], є тема, образи, композиція, художній зміст. На його думку, цей термін "... означає не тільки фактичне співіснування різних прийомів..., а внутрішню взаємну їхню зумовленість, органічний чи систематичний зв'язок, що існує між окремими прийомами" [3, с. 167]. Схиляємося до думки, що в поняття стилю літературного твору входять також сюжет, зв'язок зі змістом твору, з його проблематикою, ідейною спрямованістю, авторським світоглядом та інтонацією. Сьогодні частіше цим терміном окреслюють авторську, індивідуальну манеру письма.

Кожний письменник прагне виробити власний стиль, працюючи над улюбленими темами і проблемами в найвідповідніших жанрах, використовуючи особливі, ретельно продумані художні засоби з метою глибокого розкриття характерів персонажів. Автор керується не тільки особистою манерою оповіді, а й